

NASIL BİR TÜRKİYE ÖZLEMİNDEYİZ?

Bu soru ilk anda biraz anlamsız görünüyor değil mi?

Öyle ya:

"Bu cennet vatan toprağında, barış, kardeşlik, hoşgörü içinde yaşayan; refah ve mutluluğu çağdaş ülkeler düzeyine erişmiş ve sürekli gelişen bir Türkiye" gibi bir tanımlama yeterli değil mi? Haydi bunu pek yuvarlak buldunuzsa daha somut terimlerle şöyle de diyebiliriz:

"Fert başına milli geliri 10.000 doları aşmış, enflasyonu ve işsizliği %5'lerin altında, düşmanlarını sindirip dostlarını yüreklendirebilecek bir güce erişmiş bir Türkiye"...

Yoksa bunu da beğenmediniz mi?

İsterseniz, bu deneme-yanılmaları bir kenara bırakıp, "Nasıl Bir Türkiye?" sorusunun cevabını verebilmenin bir önemi olup olmadığını, sonra da bu cevabın nasıl bir kalıp içinde verilmesi gerektiğini irdeleyelim.

Bu soruyu cevaplayabilmenin en güvenilir yolu, bu ülkede olabilecek tüm doğru, iyi ve güzel şeyleri altalta sıralamaktır. Böyle bir listeyi, hatta bir kısmını bile buraya yazmaya kalkışmıyorum, çünkü yüzlerce kalem istekten oluşacağı bellidir. Öyle ya tüm doğruluk, iyilik ve güzelliklerin listesi o kadar uzun olacaktır..

Şimdi ikinci soru: Pekiyi böyle eksiksiz bir ülke, ütopyanın dışında olabilir mi? Cevap basit ve kesindir: Hayır olamaz! Nedeni, bu kadar çok doğruluğu, iyilik ve güzelliği gerçekleştirmeye, o ülkeye ayrılabilir kaynaklar yetmez de ondan!

Bakınız iki adımlı bir soruyla, böyle uzun bir istekler listesinin hiçbir işe yaramayacağı ortaya çıkmış oluyor.

O halde yapılması gereken şudur: Uzun listedeki doğruluk, iyilik ve güzellikleri bir öncelik sıralamasına tabi tutmak (bazılarına eş öncelik vermek gerekse de) ve sonra da ayrılabilir kaynakların bittiği yerden listeyi kesmek! (Daha sonra yeni kaynaklar bulunursa geri kalan liste parçasından ve yine öncelik sırasıyla alıntılar yapmak! Bunlar da uzun ve vadeli amaçlarımız olacaktır.)

Bu yöntem iyidir ama bazı sorunları da vardır. Örneğin, sıralamayı kim(ler) ve de nasıl yapacaktır? Öncelik farklarını kim(ler) karara bağlayıp tartışmayı bitirecektir?

Bunun cevabı ise demokrasidir. Çeşitli öncelikleri savunan kişi veya gruplar olacak, onlar da aralarında tartışıp uzlaşacaklardır.

Fakat bu "listeleme" yönteminin önemli bir sakıncası daha vardır: Öncelikler, ister istemez içinde bulunulan koşullara bağlı olarak belirlenecek, koşullar değiştikçe önceliklerin de eski yerleri değişecektir. Örneğin, terör, enflasyon ve trafik kazalarından bunalan bir toplum, listenin ilk üç sırasına bunları yerleştirecek, fakat kontrolsüz göç olgusu nedeniyle mesela su kaynaklarının kirlenmesi hızlanınca bu ögenin, trafik konusunun veya enflasyonun hatta belki de terörün önüne geçmesi gerekecektir.

Kaynak (kök) Sorunlarımızın*, sürekli olarak kendi aralarında yeni sorun bileşikleri yarattığı düşünülürse, böyle bir listenin düzenlenmesinin güç olacağı ve ancak bazı ulusal öncelikler dışındaki tercihleri içermeyeceği anlaşılacaktır.

O halde, "Nasıl Bir Türkiye Özlüyoruz?" sorusuna "listeleme" yöntemiyle cevap verilemez.

Nasıl ki Kaynak (kök) Sorunlar bir çeşit "sorun kimyası"nın temel elementleridir ve aralarında çeşitli bileşikler yaparak elementlere benzemeyen yeni sorunlar üretirse, benzer şekilde bunu tam aksi de doğrudur. Az sayıdaki doğruluk, iyilik ve güzellik elementi, refah ve mutluluk dediğimiz bileşikleri yaratır.

O halde, özlediğimiz Türkiye'nin çok sayıda özelliğini saymayı bir kenara bırakıp, bu az sayıda doğruluk, iyilik ve güzellik elementini "özlediğimizi" belirtmekle yetinebiliriz.

Refah ve mutluluğun dışı vurumları daima maddidir ama onları yaratan daima insanlar, daha da doğrusu onların nitelikleridir.

Nasıl ki bir fayans ustasının niteliği, içine fayans döşediği yüzlerce binanın banyolarına yansır, tüm insanların nitelikleri de yaptıkları tüm işlere iyi ya da kötü olarak yansacaktır.

Yetersiz nitelikli bir öğretmenin bu özelliği yetiştirdiği tüm öğrencilere, yetersiz bir politikacının özellikleri de verdiği tüm kararlara yansacaktır.

O halde bizi mutlu ya da mutsuz, müreffeh ya da fakir kılan, çeşitli insan kesitlerimizin niteliklerinin üstünlüğü ya da yetersizlikleridir.

Bu soyut görünümlü yaklaşım aslında, 70 yıllık kalkınma serüvenimizin pek başarılı olmayan çizgisini açıklamakta, insan yerine nesnelere (barajlar, yollar, okullar vs) yoluyla kalkınmanın niçin bir türlü olmadığını ve bundan sonra da olamayacağını anlatmaktadır.

Yeni bir insan tipine ihtiyacımız artık daha açık bir şekilde belirginleşmektedir. Yeni bir politikacı, yeni bir kamu görevlisi, yeni sanayici, yeni bilim adamı, yeni sanatçı ve yeni vatandaş!

Buna göre, "Nasıl Bir Türkiye?" sorusu, "Nasıl Bir Politikacı?", "Nasıl Bir Vatandaş?" vs gibi bir soruya indirgenmiş olmaktadır. Doğru soru da muhtemelen budur!

İlk sorulan soru daha anlamlı bir forma kavuşmakla birlikte hala "listeleme" tuzağından kurtulabilmiş değiliz. Toplum yaşamımızı şekillendiren çeşitli insan kesitlerinin herbirinin niteliklerini sıralamak hem güçtür ve hem pek doğru bir yaklaşım da değildir. Çünkü, "Daha iyi politikacı", ile "daha iyi sanatçı" veya "daha iyi sanayici"nin çeşitli "iyi" nitelikleri birbirinden bağımsız değildir.

O halde, yeni Dünya düzeni içindeki yeni Türkiye düzeninin ihtiyaç gösterdiği bazı ortak nitelikleri ortaya koymak, politikacımızın, bilim adamımızın, sanatçımızın ve vatandaşlarımızın bu ortak niteliklerden uzak oluşlarının nedenlerini ortadan kaldırmaya yönelik programlar geliştirmeliyiz.

Bu yaklaşım ilk bakışta, somut (ve sihirli) çareler bekleyen, insan dokumuzu değiştirmeden milli gelirimizi, sanayimizin rekabet gücünü, sorun çözme yeteneğimizi ve benzer göstergeleri iyileştirmeyi uman ve de bunu mümkün görenleri hayal kırıklığına uğratabilir. Ama, insan dokumuzun zeka, bilgi-beceri, ahlak ve ruh sağlığı niteliklerini geliştirmeden bunları beklemek boştur ve vakit kaybettirmesi nedeniyle ulusal varlığımızı sürdürürememiz açısından da tehlikelidir!

Yeni insan tipimizin bir numaralı özelliği "doğru soruları sormasını bilmek" olmalıdır. "Terörle nasıl mücadele edilmelidir?" sorusu yerine "terörün sebepleri nelerdir?"; "enflasyon nasıl indirilir?" yerine "kronik enflasyona yol açan sebepler nelerdir?" sorularını, onlara verilecek yanıtlara da yeni sorularla yaklaşarak ardışık olarak sorular sorabilen ve böylece yanıtlanması daha kolay sorulara varabilen insanlara ihtiyacımız vardır.

Bu "yeni tip" insanlar, çocukluğunda merak etmesini öğrenmiş, oyun oynaması engellenmemiş, asgari koruyuculuğun dışında korunup güçsüzleştirilmemiş ve dolayısıyla da güçlüklerle mücadele etmeyi zevk edinmiş olanlar arasından çıkabilir.

Bu "yeni tip" insanlar, (dir..) yerine (mi?) demesini bilen, bundan utanmayan kişiliklere sahip olmalıdır. Bu ise, kendisine zorla birşeyler öğretilmeye (ezberlemeye) çalışılan çocuklardan yetiştirilemez. Onlar, "öğretmeye değil öğrenme"ye dayalı bir eğitim anlayışının ürünleri olabilirler.

Bu "yeni tip" insanlar, birşeyler üretmeyen, yaratıcılığı, buluşçuluğu olmayan, yalnızca mevcudu paylaşma kavgası veren tumturaklı söz söyleme ustaları olamazlar.

Onlar, birlikte yaşamaktan zevk alan, bunun kurallarını çocukluğunda oynayarak, spor yaparak öğrenmiş olmalıdırlar.

Bu "yeni tip" insanlar, "çıkar çatışması"ve "çıkar çelişkisi"nin ne olduğunu, politikacı, bankacı, sanayici ve gazeteci olduktan sonra değil, çocukluğundan itibaren içine sindirmiş bireyler olmalıdırlar.

Bütün bu niteliklerin çocuklarımıza kazandırılması için ilk adım, yukarıda değinilen "soru sorma becerisi"nin kazanılmasına bağlıdır. Mümkünse çocukken, değilse şimdi!.. Bu ise eğitim sorunlarımıza yeni bir yaklaşımla bakmak, onlara çağdışı yutturmacaları belletip güya "iyi vatandaş" yetiştirmeye kalkışmamak demektir.

Özlediğimiz Türkiye'yi, doğru soru sorabilen insanlar kurabilecektir. Başkaları değil!

M. TINAZ TİTİZ